



Annukka Vainio & Riikka Paloniemi

# Sukupuoli- ja luontokäsitykset suomalaisen metsänomistajuuden osana

## Diskurssianalyttinen näkökulma

**Conceptions of gender and nature in constructing forest ownership: a discourse analytic perspective**

This study explored how Finnish forest owners talk about forest ownership as a discourse. We wanted to identify, which subject positions forest owners described for themselves. In addition, we wanted to analyse how socially constructed conceptions of gender and nature were used to give meaning to these subject positions. Twenty-five forest owners in southern Finland (Pirkanmaa) were interviewed using a semi-structured qualitative attitude approach. In this study, four different subject positions of forest ownership emerged: “loggers”, “protectors”, “bystanders” and “political agents”. Loggers were described as typical forest owners, and this position was explicitly described as masculine. Loggers and protectors had different perceptions about humans’ relationship to nature. Contrary to the ecofeminist literature, all protectors in the current study were men. Bystanders’ position was described as typically feminine. The position of a political agent was described as non-gendered. These results were discussed in the contexts of the environmental justice theory and the ecofeminist philosophy.

**Keywords:** gender; nature; discourse analysis; subject position

### Sosiaalisesti rakentunut metsänomistajuus

Joka viides suomalainen omistaa metsää. Suuri osa Suomen metsistä on yhteisomistuksessa, jossa pariskunta yhdessä omistaa metsää, tai yhtymätyyppisessä omistuksessa esimerkiksi suvun kesken. Metsää yksin omistavista reilu neljännes on naisia. (Karppinen *et al.* 2002.) Metsänomistajuus on kuitenkin uudistumassa. Yhtäältä metsänomistajat ikääntyvät, toisaalta heistä yhä useampi asuu kaupungissa ja on sukupuoleltaan nainen. Myös luonnonsuojelupolitiikka uudistaa metsänomistajuutta ja luo sille muutosodotuksia. Metsän merkityksenä ei enää tarvitse korostaa vain metsätuloja, vaan myös esimerkiksi metsän esteettiset ja virkistysarvot ovat nousseet osaksi puhetta metsänomistajuudesta (Paloniemi 2008).

Metsänomistajuuden muutos ja moninaistuminen osoittavat, että metsänomistajuus on sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentunut ilmiö. Tässä tutkimuksessa keskitymme erityisesti siihen, miten metsänomistajat itse puhuvat metsänomistajuudesta. Diskursiivisen lähestymistavan mukaan vuorovaikutus luo ja ylläpitää sosiaalista todellisuutta: puhe on sosiaalista toimintaa, joka luo merkityksiä

ja erilaisia versioita sosiaalisesta todellisuudesta. Nämä erilaiset versiot sosiaalisesta todellisuudesta ovat vahvasti sidonnaisia sosiaaliseen kontekstiinsa ja saattavat sen vuoksi sisältää myös keskenään jännitteisiä ja ristiriitaisia elementtejä. Tarkastelemme metsänomistajuutta erilaisina metsänomistajadiskurssissa vallitsevina subjektipositioina. Diskurssien voima perustuu Bronwyn Daviesin ja Rom Harrén (1990; ks. myös Langenhove & Harré 1999) mukaan diskurssien tarjoamiin subjektipositiioihin. Kun henkilö omaksuu jonkin diskurssiivisen käytännön tarjoaman position omakseen, hän väistämättä alkaa tulkita maailmaa tästä positioista käsin diskurssissa vallitsevien kielikuvien, juonirakenteiden ja käsitteiden avulla. Kuhunkin subjektipositiioon liittyy myös tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. Tässä artikkelissa tarkastelemme, minkälaisia subjektipositiioita suomalainen metsänomistajadiskurssi tarjoaa. Tarkastelemme, millä tavoin metsänomistajan subjektipositiot jäsenyivät kahden käsitteen, luonto- ja sukupuolikäsityksen kautta. Tällaisia diskurssieja jäsentäviä käsitteitä Michael Billig (Billig *et al.* 1988; Billig 1991) kutsuu diskurssiivisiksi resurssiksi. Koska keskitymme erityisesti luonto- ja sukupuolikäsityksiin, luonnehdimme lähestymistapaamme teoriasidonnaiseksi. Kuvaamme seuraavaksi luonto- ja sukupuolikäsityksiä ympäristöoikeudenmukaisuuden teorian ja ekofeministisen lähestymistavan kautta. Sen jälkeen siirrymme haastatteluaineistomme analyysin ja tulosten kuvaukseen.

### Luonto- ja sukupuolikäsitykset

Metsä on luontoa, ja luontokäsityksen on todettu olevan vahvasti sosiaalinen konstruktio, josta yhteiskunnassa vallitsee monenlaisia versioita (Macnaghten 1993). Nykyinen jännite talousmetsänhoidon ja luonnonsuojelun välillä on lähtöisin erilaisista luontokäsityksistä: metsän voidaan ajatella olevan joko tulojen lähde, jota ihmisen on oikeus omistaa ja käyttää hyväkseen, tai vaihtoehtoisesti suojelua vaativa kohde, jota ihmisellä ei ole oikeus täysin omistaa. Susan Claytonin (1994) esittämän ympäristöoikeudenmukaisuuden teorian keskeinen ajatus on, että ihmisillä on erilaisia tapoja suhtautua luontoon. Näihin tapoihin liittyvät erilaiset käsitykset oikeudenmukaisesta tavasta kohdella luontoa. Ihmisillä on erilaisia käsityksiä siitä, mitä luonto ja erityisesti mikä ihmisen asema luonnossa on: onko ihminen osa luontoa vai erillinen ja siten luonnon yläpuolella. Ihmisillä on myös erilaisia käsityksiä siitä, kuinka paljon ihminen voi vaikuttaa toiminnallaan luonnon tuhoutumiseen tai sen

suojeluun. Nämä käsitykset ovat toisiinsa kietoutuneita. Monilla luonnonsuojelua kannattavilla henkilöillä on käsitys, että ihminen ei voi omistaa luontoa kokonaan. Metsän yksityisomistajuus taas pohjautuu käsitykseen, että metsä on uudistuva resurssi, ja että ihmisellä on oikeus käyttää tätä resurssia hyväkseen tuottaakseen taloudellista voittoa.

Toinen metsänomistajuutta jäsentävä käsite, jota haastatteluaineiston avulla tarkastelemme, on sukupuoli. Luontokäsityksiä ja sukupuolirooleja on mielestämme tärkeää tarkastella yhdessä ja rinnakkain, sillä maaseutuelinkeinot perustuvat luonnon muokkaamiseen, ja sen vuoksi juuri maaseutuelinkeinoissa vallitsevat sukupuoliroolit perustuvat vahvasti kulttuurisesti rakentuneille käsityksille naiselle ja miehelle kuuluvista positioista luonnon omistajana tai hoivaajana (ks. Brandth & Haugen 2000a; 2000b).

Naisten metsänomistajuutta on tutkittu yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen alueella kansainvälisesti hyvin vähän ja Suomessa ei vielä lainkaan (Lidestav 1998; Banerjee & Bell 2007). Berit Brandth ja Marit Haugen (2000a) kirjoittavat, että sukupuoli on maaseudun sosiaalisissa rakenteissa usein näkymätön ja monissa maaseudun konteksteissa sukupuoleen liittyviä roolioletuksia pidetään itsestäänselvyyksinä. Maa- ja metsätalous liitetään usein maskuliinisuuteen. Sen vuoksi maa- ja metsätalous uusintavat itsestään selvinä pidettyjä sukupuolimerkityksiä ja sukupuolen liittämistä työhön. Koska metsätalous on hyvin maskuliinista aluetta, maskuliininen metsätalousidentiteetti ei rakennu suhteessa naiseen vaan suhteessa toisiin miehiin. Kun tällaisessa tilassa vain maskuliinisuus on läsnä, se näyttäytyy sukupuolineutraalina, tai näkymättömänä niin kuin Joan Acker (1991: 163) on kirjoittanut: ”*Sukupuolta on vaikea nähdä sellaisissa tilanteissa, joissa vain maskuliinisuus on läsnä.*” Ruth Liepinsin (1996) mukaan maatalous tarjoaa naisille marginaalisen position vaimoina, kotirouvina ja apulaisina (ks. myös Walter & Wilson 1996). Brandth ja Haugen (2000b) kuvaavat naismetsänomistajia ”hiljaisina omistajina”, koska he ovat olleet näkymättömiä useimmilla metsätalouden alueilla.

Suomessa naisilla ja miehillä on yhteiskunnallisesti, historiallisesti ja kulttuurisesti erilaiset lähtökohdat ja asemat metsänomistajina. Vaikka perheen tyttärillä ja pojilla on Suomessa pitkään ollut yhtäläinen perimisoikeus maaomaisuuteen, tilan siirtyminen isältä pojalle on säilynyt vahvana kulttuurisena mallina, jota edelleen pääsääntöisesti noudatetaan (Silvasti 2001: 179). Pohjoismaissa metsänomistajuuteen liittyvä sosialisatio ja tie-

don siirto isältä pojalle ovat perinteisesti sulkeneet naiset pois metsätaloudesta (Johansson 1989). Esimerkiksi Norjassa naiset tekivät paljon metsätöitä (kuten kantoivat polttopuita kotiin), mutta metsän hakkaamista pidettiin silti miesten työnä (Brandth & Haugen 2000b). Brandthin ja Haugenin (2000a) tutkimuksessa, joka tarkasteli norjalaisissa metsäalan lehdissä esiintyviä valokuvia, metsätöiden tekijä kuvattiin raskaan, likaisen ja vaarallisen työn tekijänä; erityisesti tukkien kaataminen liitettiin maskuliinisuuteen. Metsätyöntekijän valta riippuu siitä, kuinka voimakas hän on, koska voimaa tarvitaan ”taistelussa” luonnonvoimien kanssa. Metsätyön maskuliinisuus liittyy siis luonnon hallintaan. Kanadalaisen Maureen Reedin (2003) mukaan metsänomistajuuden maskuliinisuus ei ole ainoastaan metsäalalla toimivien miesten toiminnan tulosta, vaan myös metsää omistavat naiset itse vahvistavat ja myötäilevät tätä sukupuolijakoa vähättelemällä omaa asemaansa metsänomistajina ja omistautumalla puolisoilleen. Vaikka Reedin (2004) mukaan maskuliininen metsänomistajakulttuuri marginalisoi naisten tekemän metsätyön, yksityismetsätalousalueilla asuvat naiset paradoksaalisesti tukevat tätä maskuliinista kulttuuria, koska heille luonnonsuojelu merkitsee moraalista uhkaa omalle yksityismetsätaloudesta elävälle yhteisölleen.

Ekofeministinen filosofia tekee näkyväksi, miten luontosuhteet ja sukupuoliroolit ovat sosiaalisesti rakentuneita ja yhteenkietoutuneita. Ekofeministisen filosofian mukaan ihmiskeskeinen luontokäsitys, joka nostaa ihmisen luonnon yläpuolelle, sekä patriarkaalinen sukupuolijärjestelmä, joka nostaa miehen naisen yläpuolelle, vastaavat toisiaan monin tavoin (Ruether 1975; Warren 2000). Hoivaava, tasa-arvoinen luontokäsitys ja tasa-arvoinen yhteiskuntajärjestelmä voidaan vastavasti ekofeministisen filosofian mukaan rinnastaa toisiinsa. Naisen on katsottu perinteisesti olevan osa luontoa, koska hän on suuremmassa vastuussa lisääntymisestä ja jälkikasvusta. Miehen taas on katsottu olevan luonnon omistaja, luonnosta kauempana, ja joskus siitä jopa erillinen. Ekofeministinen filosofia ei kuitenkaan väitä, että naiset olisivat ”luonnostaan” lähempänä luontoa kuin miehet, mutta tunnustaa, että suhde luontoon rakentuu sukupuoliroolien pohjalta eri tavoin (Sachs 1992). Tätä ekofeminististä näkemystä tukevat aikaisemmat maatalouden diskursseja käsitelleet tutkimukset, joiden mukaan maatalous, ja yksityismetsänomistajuus erityisesti, ovat hyvin maskuliinisia elämänalueita (Liepins 1996; Walter & Wilson 1996; Brandth & Haugen 1998). Toisin

sanoen valtarakenteita ylläpitävät diskurssit tarjoavat naisille marginaalisen aseman maataloudessa ja yksityismetsänomistajuudessa.

Ekofeminismi liittyy feminismiin ja luonnonsuojelun yhteen (Glazebrook 2002). Karen Warrenin (1994) mukaan ekofeminismi ei väitä, että naiset olisivat hoivaajia ja miehet luontaisesti aggressiivisia ja tuhoavia, vaan että patriarkaatti perustuu herruuden ja ylivallan logiikalle ja että yhteiskunta voisi myös toimia toisenlaisen, elämää vahvistavan logiikan mukaan. Sekä miehet että naiset voivat omaksua tämän vaihtoehdoisen, elämää suojelevan ajattelu- ja toimintatavan. Aikaisempien tutkimusten mukaan naiset ja miehet käyttäytyvät metsänomistajina eri tavoin, naiset hakkaavat ja siistivät metsiään harvemmin (Lidestav & Ekström 2000). On kuitenkin syytä tarkastella tällaista naisten mahdollista luonnonsuojelijuutta erilaisissa paikallisissa yhteisöissä ja erilaisten ekosysteemien kohdalla. Ulkoisen käyttäytymisen lisäksi on tärkeää tarkastella myös sitä, miten naiset ja miehet puhuvat omasta toiminnastaan metsänomistajina.

Vaikka ekofeministinen tutkimus on piirtänyt kuvan aktiivisista luonnonsuojelijanaisista (Dobsha & Ozanne 2001; Seager 2003), sukupuolen ja luonnonsuojelun suhde näyttyy tutkimuksissa vahvasti sosiaalisesti rakentuneena toimintana. Naisen ja metsänomistajuuden suhdetta on tutkittu paljon kehitysmaissa, joissa suuri osa ihmisistä elää maatalouden varassa. Laura Järvillehdon (2006) tutkimuksessa tasa-arvoisesta madagaskarilaisesta yhteisöstä, joissa sekä miehillä että naisilla oli yhtäläinen omistusoikeus metsään, luonnonsuojelu ei ollut eriytynyt sukupuolen mukaan. Sen sijaan Nepalissa ja hierarkkisissa afrikkalaisissa yhteisöissä, joissa vain miehillä oli omistusoikeus, naiset suorittivat suurimman osan metsätöistä ja kohtasivat metsän kaatamiseen liittyvät uhat ja riskit (Adhikari *et al.* 2004; Federici 2004).

Tässä tutkimuksessa tarkastelimme metsänomistajien puhetta omasta metsänomistajuudesta diskurssiivisena toimintana. Keskityimme kahteen tutkimuskysymykseen: 1) Minkälaisia metsänomistajan subjekti-positioita tutkija voi tulkitä metsänomistajien puheesta? 2) Miten nämä positiot rakentuvat käsityksille sukupuolesta ja luonnosta diskurssiivisina resursseina?

### **Väitteiden kautta metsänomistajien puheeseen**

Haastattelimme keväällä 2007 kahtakymmentäviittä pirkanmaalaista metsänomistajaa. Pirkanmaa

valittiin haastatteluaineiston keruualueeksi, koska se edustaa tyypillistä eteläsuomalaista metsätalousaluetta. Alueella yksityismetsänomistajat omistavat metsistä noin kolme neljäsosaa (Karppinen *et al.* 2002). Halusimme haastatteluihin ihmisiä, jotka tarkastelisivat yksityismetsätaloutta sekä talousettä luonnonsuojelunäkökulmista. Niinpä pyysimme Pirkanmaan ympäristökeskusta sekä kahta alueella toimivaa metsänhoitoyhdistystä lähettämään rekistereistään noin kahdenkymmenen metsänomistajan yhteystiedot. Metsänhoitoyhdistyksiltä ja alueelliselta ympäristökeskukselta saamiemme ehdokkaiden joukosta valitsimme satunnaisesti 36 metsänomistajaa (26 miestä ja kymmenen naista). Nämä rekisterit eivät vastanneet metsien todellista hallinnonjakoa; vaikka metsän olisi omistanut pariskunta yhdessä, yleensä vain mies oli mainittu rekisterissä. Lähestyimme metsänomistajia ensin kirjeitse, jonka jälkeen sovimme mahdollisesta haastattelusta puhelimitse. Emme tavoittaneet kahta metsänomistajaa ja yhdeksän metsänomistajaa kieltäytyi haastattelusta. Halusimme haastatella perheissä kaikkia, jotka hoitivat metsätilan asioita. Loppujen lopuksi haastattelimme kahdeksaatoista miestä ja viittä naista sekä kahta pariskuntaa, joissa puoliset osallistuivat yhdessä haastatteluun (puolisoista vain miehen nimi oli ollut rekisterissä). Näistä tutkimukseen lopulta osallistuneista metsänomistajista yhdeksätoista oli ehdotettu ympäristökeskuksesta ja kuutta metsäkeskuksesta.

Haastattelumme olivat puolistrukturoituja. Koska haastatteluilla kerättiin aineistoa eri tutkimustarkoituksiin, ne sisälsivät kahdentyyppisiä kysymyksiä. Ensinnäkin kysyimme haastateltavilta, mikä metsän omistamisessa oli heille itselleen tärkeintä sekä miten tyypillisenä metsänomistajana he pitivät itseään. Nämä kaksi kysymystä ovat analyysimme keskiössä. Käytimme lisäksi puolistrukturoitua laadullisen asennetutkimuksen menetelmää (Vesala & Rantanen 2007), joka soveltaa Billigin (1991) ajatusta tutkia sosiaalisen todellisuuden rakentumista argumentaationa. Haastattelujen kulkua ohjasi yhdeksän asenneväittämää, jotka haastattelija esitti haastateltaville paperille kirjoitettuna yksi kerrallaan ja lausui ne samalla ääneen. Tällä tavoin asenneväittämät pyrittiin esittämään haastateltaville yleisinä väittäminä eikä tutkijan omina mielipiteinä. Paperiarkeilla esitettiin haastateltaville poleemisia väitteitä, jotka liittyivät kahteen pääteemaan: käsityksiin metsäluonnosta (esim. *”metsäluontoa suojellaan nykyisin liikaa”*; *”on oikein että metsälaki rajoittaa hakkuita luonnon monimuotoisuuden vuoksi”*) sekä metsänomistajan ja muiden metsäpolitiikan toimijoiden

valtapositiosta (esim. *”minulla on tarpeeksi valtaa päättää asioista, jotka koskevat metsääni”*; *”jotkut ryhmät pääsevät vaikuttamaan metsiin liittyvään päätöksentekoon liiaksi”*). Yksikään väittämä ei liittynyt suoraan sukupuoleen, mutta haastateltavia kehoitettiin kommentoimaan väittämiä vapaasti. Kysyimme myös haastateltavien taustatietoja, kuten ikää, pääelinkeinoa, tilan kokoa ja omistusmuotoa sekä sitä, kuka päättää metsätilan asioista. Haastattelut kestivät 20–90 minuuttia. Ne nauhoitettiin ja haastattelunauhut kirjoitettiin tekstiksi.

Molemmat tutkijat osallistuivat aineiston analyysiin ja keskustelivat sen etenemisestä kaikissa vaiheissa. Analyysimme jakautui Carla Willigin (2003) lähestymistavan mukaisesti kolmeen vaiheeseen: tekstien lukemiseen, luokitteluun ja varsinaiseen analyysiin. Aluksi luimme huolellisesti haastattelutekstejä. Tavoitteenamme oli tunnistaa, minkälaisia diskursiivisia vaikutuksia tai vaikutelmia metsänomistajien puhe sai aikaan. Luokittelun ja varsinaisen analyysin tarkoitus oli puolestaan selvittää, millä tehokeinoilla metsänomistajien puhe sai aikaan nämä diskursiiviset vaikutelmat. Luokitteluvaiheessa valitsimme ne tekstikohdat, jotka tulkitsimme suoraksi tai epäsuoraksi puheeksi metsänomistajuudesta (MacNaghten 1993). Varsinaisen analyysin tehtävänä oli tunnistaa, minkälaisia subjektipositiota nämä tekstit edustivat ja miten nämä subjektipositiot käyttivät hyväkseen diskursiivisia resursseja (Billig *et al.* 1988; Billig 1991). Rajasimme diskursiivisten resursien tarkastelun teoriasidonnaisesti sukupuoleen ja luontokäsityksiin. Analysoimme haastatteluaineiston aineistolähtöisesti käyttäen apuna Atlas.TI -ohjelmaa, joka mahdollisti eri analyysivaiheiden ja alkuperäisen tekstin keskinäisen vertailun analyysin eri vaiheissa.

### Metsänomistajien subjektipositiot

Löysimme aineistosta neljä metsänomistajuuden subjektipositiota: talousmetsän omistajan, luonnonsuojelijan, sivustakatsojan ja poliittisen vaikuttajan. Seuraavaksi kuvaamme, miten metsänomistajien puhe tuotti näitä positiota ja miten eri positioiden puhetavoissa viitattiin luonto- ja sukupuolikäsityksiin. Positiot sekä käsitykset luonnosta ja sukupuolesta on kuvattu kootusti taulukossa 1. Haastattelunäytteissä käytetään lyhenteitä seuraavasti: K = haastattelija, Vm = haastateltava mies, Vn = haastateltava nainen, ID = haastattelun numero.

Taulukko 1. Aineistossa esiintyvät metsänomistajuuden positiot sekä niihin liittyvät käsitykset metsäluonnosta ja sukupuolesta.

Table 1. Subject positions and their associations with the conceptions of nature and gender in forest owners' talk.

Positio	Luonto	Sukupuoli
Talou metsän omistaja	hyödynnettävä resurssi	maskuliininen
Luonnonsuojelija	suojeltava resurssi	avoin
Sivustakatsoja	hyödynnettävä resurssi	feminiininen
Poliittinen vaikuttaja	hallinnoitava resurssi	avoin

### Talou metsän omistaja

Puhuessaan metsästä sekä miehet että naiset usein kuvailivat tyypillistä metsänomistajaa talou metsän omistajana. Metsänomistajien puheessa metsää mitattiin toisin sanoen rahassa, se oli hyödynnettävä resurssi, kuten seuraavassa tehometätalouden kannattajaksi itseään luonnehtivan metsänomistajan näytteisä:

Vm: Öö [tau ko] kyllä mä niinku näkemyksen subteen [olen] jonku verran tyypillinen, että [tau ko] varmaan muuten oon metsänomistajana, sanottaisko semmonen oikeen viimesen päälle niinku tehometätalouden kannattaja että [tau ko] koitan kyllä hoitaa viimesen päälle hyvin metsiä [tau ko] joka suhteessa. Että siinä mielessä ei välttämättä tyypillinen, ne valitettavasti tupaa olemaan ne hoitohommat vähän, niinkun keskimäärin ottaen [tau ko] ei oo välttämättä semmosta ammattitaitoo-, ollaan muun alan töissä ja se [tau ko] nykypäivän työelämä on kiireistä, ja perheen ja työn pystyy niinku juuri ja juuri yhteen sovittamaan [tau ko] että on helpompi antaa olla vaan kuin tota [tau ko] tehdä sille jotain, ja toisaalta onhan se sitten tietenkin myös rahakysymys, että metsä vaatii investointeja, ja ei kaikki ihmiset välttämättä määrittele sitä sillä tavalla, että mä sijotan metsään, että mä teen ton taimikkohoidon tuolta, se maksaa tuhat euroa, saattaa prioriosoinnissa aika äkkiä mennä joku uuden auton hankinta taikka joku muu sen asian edelle, taikka nähdään mutta [tau ko] ei ehkä koeta niin

tarpeelliseksi, jos koetaan sitten että ei tästä nyt kuitenkaan sitte mitään hyödy, että ne on korkeintaan sitte lapset.

K: Sä sanoit että sä oot tehometätalouden kannattaja, niin miten sä määrittelet sen tehometätalouden?

Vm: Tuotetaan tehokkaasti puuta ja semmosta puuta mitä niinkun tarvitaan. Lyhyesti näin. [ID: 07]

Määritellessään tyypillistä metsänomistajuutta tämä metsänomistaja viittasi luontokäsitykseen: hyvä yksityisomistajan omistama metsä tuottaa puuta, joka tuottaa rahaa. Sen vuoksi metsänomistaja kuvasi, miten metsä tarvitsee investointeja ja toimenpiteitä. Seuraavassa näytteisä metsänomistajanainen kuvaa metsän raivaamisesta huolehtimista velvollisuutenaan:

Vn: No se on juuri niinku kahdesta suunnasta, että mähän en tilastoissa, tää metsäpinta-alaban on hurjan iso, mutta sitten mun mielestä nää ajatukset [tau ko] on melko paljon normaaleja, siis semmosen metsänomistajan, joka kasvattaa puuta, että ei vaan semmosena virkistyspaikkana, ja totta kai se tulee just siitä, että kun tätä pinta-alaa on näin hirveesti, niin siinä ei voi kuvitella että mä antaisin sen vaan olla, että kyllä mulla on oikeen iso velvollisuus vahtia, että se kasvaa ja sillä on mahdollisuus kasvaa, ja kyllä musta tuntuu että aika paljon, että nää normaalit metsänomistajat on niinkun tämmösiä samoja. [ID: 05]

Taloustmetsän omistajan positioon liittyy myös oikeus käyttää ja hyödyntää metsää taloudellisiin tarkoituksiin. Metsänomistajien puheenparressa metsän valjastaminen puuntuotantoon näyttäytyy keskeisenä metsänomistajuuden rakennuspalase-  
na. Olennaisena esitettiin metsänhoidon toisto, säännölliset vuosittaiset saman kaavan mukaan tehtävät rutiiniharvennukset, raivaukset, istutukset. Nämä toistuvat, arkinasina kuvatut työt takaavat metsän taloudellisen tuottavuuden ja juurruttavat omistajaa metsäänsä. Metsänhoitamisen rutiinit tarkoittavat metsänomistajien haastatteluisa lahoavan puuaineksen siistimistä pois, tiettyjen puulajien suosimista ja koko metsän uudistamista eli kaatamista säännöllisesti ja samanaikaisesti. Näiden metsänhoidollisten toimien myötä siistitty, tasakasvuinen metsä piirtyy mieleen hyvänä, tavoiteltavana ja tavoitettuna metsän tilana. Muokattu metsä on hyvää metsää. Metsänhoidon arki-  
suuden myötä hoidetusta tilasta tulee normaali tila ja vaikka se periaatteessa onkin vaihtoehto luonnontilaiselle metsälle, ei luonnontilaisuutta nähdä ”luonnollisena” tai tavoiteltavana, vaan päinvas-  
toin, kuten seuraavassa metsänomistajamiehen pu-  
henäyttyessä:

Vm: *Mutta jos se johtaa siihen, että se met-  
sä sitten siinä loppupäässä on raiskiona, niin en  
minä sitä pidä ihan hyvänä.*

K: *Minkä takia se menee raiskiolle, jos se on  
tota [tauko]*

Vm: *No se on lähinnä sitä, että kun ajattele  
metsää, siis kuinka se kasvaa ja kuinka se siirtyy  
ikäntyessään yhdestä asemasta toiseen. Ensimmäin  
se alkaa siis taimikkona ja sitten siihen pitää ehdot-  
tomasti mennä siis tekemään näitä raivuutyö, niin  
että sinne valikoituu nämä oikeat puut, ottaen huo-  
mioon sen moniteetin, sen maan hyvyysluokan.  
Ja sitten sinne mennään noin kymmenen vuoden  
välein ja otetaan aina pois ne huonoimmat, niin  
se jalostuu ja jalostuu. Että jos sinne ei mennä te-  
keen niitä töitä, niin koko se prosessi loppuu ja  
se riukuuntuu ja se sairastuu, jos siellä on liikaa  
puuta per neliö, eli se ränsistyy. [ID: 02]*

### Luonnonsuojelija

Luonnonsuojelijan subjektipositio eroaa merkittävästi taloustmetsän omistajan subjektipositioista. Luonnonsuojelijan positio näyttäytyi metsänomistajien puheessa varsin epätyypillisenä ja normaalis-  
ta poikkeavana:

Vm: *Ehkä se on niinku, mä oon metsänomis-  
tajana sillä tavalla poikkeava, että mä nään sen  
metsän yleishyödyllisenä asiana [tauko] ja minä  
tietysti vietän metsässä paljon aikaa [tauko] ole-  
malla vaan, miettimällä syntyjä syviä, ja se on  
paikka, jossa jos niinkun paljon on, niin löytää  
aika paljon enemmän ulottuvuuksia, kun ja sit-  
ten tietysti kun marjastaa ja sienestää myös pal-  
jon, niin metsässähän se tehdään ja näkee tietysti  
sen, että missä metsässä sitten on marjoja ja missä  
ei ja kaikkea mahdollista [tauko] että kyllä mä  
tän nykymetsänhoidon pidän [niin] hulluutena  
kun voi olla. [ID: 04]*

Tässä näytteessä metsänomistaja kuvasi, miten hänen mielestään metsä kuuluu kaikille, ei ainoastaan metsänomistajalle. Sen sijaan, että hän hakkaisi metsäänsä, hän käy siellä marjastamassa, sienestämässä ja mietiskelemässä.

Samalla tavoin seuraava metsänomistaja, joka kuvaili itseään luonnonsuojelijaksi, kuvaa miten taloustmetsänhoito ei aja luonnon etuja eikä ihmistenkään etuja pitkällä tähtäimellä:

Vn: *No joo, tossa nyt tullaan sitten taas siihen  
kysymykseen että palvelaanko ihmisten etuja, tul-  
laan nyt siihen luonnonsuojelun näkökulmaan  
sitten samalla [tauko] että [tauko] lainsäätäjät  
tietysti palvelee niitä yleisiä yhteiskunnallisia ta-  
voitteita [tauko] joihinka sitten pyritään jatku-  
vasti korkeimpaan elintason ja niin sanottuun  
hyvinvointiin [tauko] jotka on tämmösiä niin-  
kun yhteisiä etuja ja [tauko] ja metsiä koskeva  
lainsäädäntö sitte taas suuntautuu sillä tavalla.  
Mutta sitte taas, se toinen näkökulma, joka on  
taas tää luonnonsuojelunäkökulma, jossa niinkun  
katsottaisiin tämmöstä kestävästä kokonaisvaltais-  
ta tulevaisuutta koko luomakunnan kannalta,  
niin silloin vastaus on kielteinen. Koska suojeltuja  
metsiä on aivan onnettomasti liian vähän [tau-  
ko], luomakunta köyhtyy ja kärsii ja [tauko] lait  
uhanalaistuu ja niin pois päin. Tähän tulee niin-  
ku kaks vastausta. Mutta kun sanotaan yhteisiä  
etujamme, niin mä nyt luulen että tässä tarkote-  
taan niinkun ihmisten etuja. [ID: 06]*

Tämä luonnonsuojelijan positioon itsensä sijoit-  
tava metsänomistaja selitti metsänomistajuutensa  
perustuvan vastuunottoon metsien monimuotoi-  
suudesta ja metsien tulevaisuudesta. Hän myös  
kritisoi metsätalouden liiallisia vaikutuksia ja met-  
säpolitiikan kyvyttömyyttä hallita näitä vaikutuk-  
sia. Luonnonsuojelijan positioon liittyy selvollisuus  
suojella metsää niin, että se pysyy elinkelpoi-



sena eri eläin- ja kasvilajeille.

Luonnonsuojelijan positio ja talousmetsänomistajan positio olivat jännitteisessä suhteessa keskenään. Metsänomistajat usein kuvasivat molempia positioita vertaamalla niitä toisiinsa. Esimerkiksi talousmetsän omistajan positio suhteutti metsien toistuvaa metsätaloudellista hoitamista luonnonsuojelua vasten. Tällainen puhe toimi irtiottona luonnonsuojelemisesta ja näin talousmetsänomistajan positio rakensi yhtäältä omaa positiotaan, mutta myös luonnonsuojelun vastapositiota. Tämä vastakkainasettelu tulee havainnollisesti ilmi seuraavassa lainauksessa, jossa metsänomistaja määrittelee itsensä tyypilliseksi metsänomistajaksi, joka suhtautuu kriittisesti luonnonsuojeluun. Toisin sanoen hän määrittelee itsensä ”normaaliksi”:

Vm: *No emmä, kyllä mä aika tavallisena ihmisenä oon pitänyt itteeni ja myöskin mettänomistajana, että emmä nyt mitään hirveitä erikoisuuksia [tauko] mielestäni oo kyllä [tauko] onko se sitten tavallisuutta juuri se, että arvostelee tätä suojelun määrää ja arvostelee, että mitä mieltipiteissä tulee ja sitten, joku taas [tauko] on niin sanotusti vihreällä linjalla enempi [tauko] joka suhteessa. [ID: 15]*

### Sivustakatsoja

Sivustakatsojan positio jäi, jättäytyi ja jätettiin miesmetsänomistajan kumppanin, toisin sanoen puheen täydentäjän ja ajatuksen jatkajan asemaan. Seuraavassa näytteessä pariskunta, joka omisti metsän yhdessä, kuvaa metsänomistaja-arkeaan:

Vm: *Ei metsä ei oo [minulle] ollu millään tavalla, kyllä se on [minulle ollut] ihan semmonen [tauko], siis mieli on tehny aikasemminkin jo [hankkia metsää], mutta sitä piti vähän niinku kalliina harrastuksena, mutta sain ton vaimonkin sitten suostumaan. Täikka oikeastaan sen sai appiukko [suostumaan], oli mun kanssani sitten samoilla linjoilla niin se sai [vaimon] puhuttua, isänsä sitte [tauko]*

K: *Kuinka tärkeätä tää metsänomistaminen sinulle on?*

Vm: *Ei se, kyllä se oli semmosena kuntosalina mulla ja harrastuksena että siinä mielessä se oli tärkeä mutta [keskeytetään]*

Vn: *No mun mielestäni anteeks vaan on se sulle ollu hirveen tärkeä.*

Vm: *No oli se sillon niin.*

Vn: *Ja on edelleenkin.*

[myöhemmin]

K: *Joo, siis kuinka usein sä käyt siellä metsässä?*

Vm: *No kai mä talvisin ja kesäinkin, viime kesänä en paljon käyny.*

Vn: *Sen kuumun kesän takia.*

Vm: *Kun ei sinne päässy oikeen menemään, mutta kyllä mä niinku talvisin, kun mä tosiaan näitä polttopuita tein siellä ja sit nytkin on juuri senkin jälkeen kävin aina kattomassa, että mitä on tapahtunu ja [keskeytetään]*

Vn: *Se on yleensä kerran kun käyt, niin sen jälkeen käyt ehkä kolme neljä kertaa, ehkä kolme kertaa ja sit taas tekee sen topin, että ihan sen mukaan, että joskus menee viikkoja ehkä kuuksia kesällä, mutta kun hän ottaa sen päin, niin jonain kolmena päivänä antaa terveys myötä, niin sitten saattaa olla pausseja. [ID: 21]*

Edellisessä näytteessä naismetsänomistaja ei kertonut itsestään ja omasta tavastaan olla ja toimia metsässään. Sen sijaan hän peilasi metsän omistamista miehensä kautta keskittäen puheensa miehen tekemisiin. Osin tämän naisen sivuun jääminen varmastikin ilmentää parihaastattelujen sisäistä dynamiikkaa, mutta pelkästään haastatteludynamiikalla naisen näkymättömyys ei selity. Nimenomaan parihaastatteluissa naismetsänomistajuuden näkymättömyys tuli esiin. Nainen ja mies osallistuivat haastatteluun yhdessä, mutta naiselle itselleen ei jäänyt omaa aktiivista asemaa metsänomistamispuheessa, toisin kuin niissä tilanteissa, joissa metsää yhdessä omistava pari valitsi miehen yksin osallistumaan haastatteluun. Tällöinkin mies toki sai aktiivisen roolin, mutta silloin naisen passiivisuus ei kuitenkaan ollut yhtä konkreettisesti läsnä.

Haastatteluissa feminiininen sivustakatsojan positio suhteutettiin tyypilliseksi metsänomistajaksi kuvatun maskuliinisen talousmetsänomistajan positioon. Seuraavassa näytteessä naismetsänomistaja määrittelee oman positionsa tyypillisen metsänomistajan, miehensä, position avulla:

Vn: *Niin, mä haluisin oppia lisää noista kaikista metsätöistä, mutta mulla on onneksi toi mies, joka hallitsee näitä metsätöitä, on tehny niitä tukkeja, vaikkei musta niin kauheesti oo siellä apua, niin oon ollu mukana kuitenkin.*

K: *Joo, että ootko sä mielestäs tyypillinen metsänomistaja?*

Vn: *No en tietenkään mä pysty niin raskaita töitä tekeen, ehkä toi mieheni olis se tyypillinen metsänomistaja. [ID: 24]*

Tämä naismetsänomistaja luonnehti tyypillistä omistajaa sellaiseksi, joka kaataa itse tukkeja. Hän ei kuitenkaan itse sellaiseen koe pystyvänsä, vaikka haluaisikin. Sen sijaan tämä naismetsänomistaja määritteli miehensä esimerkkinä tyypillisestä metsänomistajasta.

### Metsätalouden poliittinen vaikuttaja

Aineistossa metsänomistajat esittivät myös laajan, yhteiskunnallisen näkemyksen metsätalouden harjoittamisesta ja metsäpolitiikassa vaikuttamisesta. Seuraavassa näytteessä miesmetsänomistaja kuvaa itseään metsäpoliittisena vaikuttajana:

Vm: *Henkilökohtanen [metsänomistuksen] ta-vote siis on, on tietysti elinkeinon ylläpitäminen ja sen jatkuvuuden turvaaminen myös ja kyllähän unelmissa toki on että jatkuvuutta olis yli sukupolvien. Mutta sitten taas tän edunajamisyhteisön puolesta on, yleistä yksityismetsätalousyhteisön etua kaikissa asioissa, esimerkiks kasvukeskus kun on niin tota, kaavotuskysymyksiä on joka vuosi, johon annetaan lausuntoja ja tota pyritään vaikuttamaan, olemaan yhteydessä päättäjiin ja tota viemään viestiä metsätalouden eduista ja probleemista.* [ID: 01]

Puhuessaan suhteestaan metsään tämä metsänomistaja piirsi kokonaiskuvan metsistä ja metsäpolitiikasta tarkastellen toimintakenttää yhteiskunnallisesta perspektiivistä. Poliittisen vaikuttajan positiossa metsäluonto näyttäytyy hallinnoitavana resurssina. Metsäpoliittisen toimijan positiossa metsänomistajan velvollisuus on valvoa metsänomistajien etuja.

Seuraavassa näytteessä naismetsänomistaja kuvaa itseään metsänomistajana:

Vn: *Mä en oo yhtään tyypillinen metsänomistaja, koska mulla ei oo ollenkaan itsellä valtaa siellä metsässä, koska se on yhtymä. Mutta mä oon hirveen utelias niinkun keräämään niitä yhteisiä juttuja, mutta se on mun mielestä huono juttu, ettei niitä jaksa kirjoittaa aina [tauko] mä oon metsänomistajana ollu hirveen hyvässä paikkaa.*

K: *Sul on semmonen aitiopaikka [Vn käytti positioistaan termiä itse aikaisemmin]?*

Vn: *Joo, kun mä oon ollu jopa toimitusjohtajan muija vähän aikaa [tauko], se ei oo mikään pieni saha kun siellä [eräässä saksalaisessa maakunnassa] on nää sabat jotka on kylien [tauko] et se ei oo samanlaista, keskitettyä sahanomista-*

*mista kun Suomessa nää pienet sabat, no siellähän on kauheesti puuta, niin kuinka se kasvaa, kuinka joku [erään saksalaisen maakunnan] kuusi on aivan eri näkönen kun joku kuusi tuolla metsässä [tauko] niin oon ollu kyllä aitiopaikalla. En oo tavallinen metsänomistajan muija [tauko] hänhän ei oo siis metsänomistaja vaan mä oon.* [ID: 14]

Tämä naismetsänomistaja oli kuvannut metsänomistuksensa ”pelastaneen” hänet kotirouvaksi, mutta samalla hän kieltäytyi ottamasta vastaan tyypilliseksi kuvaamaansa metsänomistajan vaimon, sivustakatsojan, positiota, jonka maskuliininen metsänomistajadiskurssi tyypillisesti tarjoaa naismetsänomistajalle. Haastateltava myös käytti aitiopaikka-kielikuvaa, joka viittaa katsojan positioon. Hän kuitenkin korosti käyttävänsä aitiopaikkaansa hyväkseen vaikuttaessaan metsänomistamiseen kansallisella ja eurooppalaisella tasolla eri järjestöissä. Tämä naismetsänomistaja toisin sanoen käytti sujuvasti sekä perinteisiä (kotirouva) että moderneja (poliittinen vaikuttaja) naisen positioita eri puhetilanteissa.

### Johtopäätökset: luonto ja sukupuoli muuttuvassa metsänomistajapuheessa

Haastattelemamme metsänomistajat rakensivat metsänomistajan positioita suhteessa käsityksiin luonnosta ja sukupuolesta. Lisäksi metsänomistajat suhteuttivat metsänomistajapositioita toisiinsa. Talousmetsän omistaminen esitettiin tyypillisenä metsänomistajuutena, joka kuvattiin hyvin maskuliinisena ja luonnonvoimien hallintaa korostavana. Maskuliinisuudesta huolimatta sekä miehet että naiset asemoivat itsensä tähän positioon. Metsäluonnonsuojelu näyttäytyi aineistossamme talousmetsän omistajuudelle vastakkaisena jännitteenä. Tutkimuksemme vahvisti toisin sanoen Claytonin (1994) esittämää ajatusta, että ihmiset asemoivat itsensä ja muut erilaisiin positioihin riippuen siitä, minkälaisiksi heidän suhtautumistapansa luontoon tulkitaan.

Sen sijaan ekofeministisessä tutkimuksessa perinteisesti esitetty ajatus, että naiset olisivat tyypillisesti aktiivisia luonnonsuojelijoita (Dobscha & Ozanne 2001; Seager 2003), ei saanut aineistostamme tukea. Metsänomistajahaastatteluisamme luonnonsuojelijan positio jätti sukupuolen avoimeksi; luonnonsuojelijuutta ei esitetty maskuliinisena tai feminiinisena positioina. Tutkimukssamme yksikään nainen ei esitellyt itseään luonnonsuojelijana; toisin sanoen kaikki luonnonsuojeli-



joiksi asemoituneet metsänomistajat olivat miehiä. Mielestämme tämä löydös heijastelee metsänomistajuudessa vallitsevaa maskuliinisuuden kulttuuria, jossa tyypillinen metsän omistaja ja aktiivinen metsässä toimija on mies. Sen vuoksi miesten on naisia helpompi omaksua myös luonnonsuojelijan positio. Vaikka ekofeministisen filosofian mukaan naisen on helpompi omaksua luonnon hoivaajan positio kuin miehen, metsänomistajakulttuurin maskuliinisuus sulkee naiset pois myös luonnonsuojelijan positioista. Tutkimuksemme tulos itse asiassa vahvistaa Reedin (2000; 2004) löydöstä, jonka mukaan metsätaloustalouden piirissä elävät naiset voivat hyvinkin voimakkaasti vastustaa luonnonsuojelua sen vuoksi, että he havaitsevat luonnonsuojelun uhkaksi perheen elinkeinolle ja patriarkaalille luontoa alistavalle järjestelmälle, jota he myötäilevät. Se, että ekofeministiset teoriat olettavat naisten olevan aktiivisempia luonnonsuojelijoita kuin miesten, voi johtua teorioiden urbaaneista lähtökohdista (Delphy 1984; Alston 1995; Sachs 1996; Silvasti 2001: 294). Niinpä tätä kysymystä onkin syytä pohtia lisää maaseudun viitekehksessä.

Taloustmetsän omistaminen ja metsän suojeleminen perustuvat erilaisille tulkintoille ihmisen ja luonnon suhteesta, mikä johtaa myös erilaisiin moraalisiin tulkintoihin siitä, mikä on hyvää yksityismetsänhoitoa ja hyvää luonnonsuojelua. Metsänomistajapositioiden vastakkainasettelu voi pahimmillaan kärjistyä luonnonsuojelukonflikteiksi ja jopa vastakkaisen position leimaamiseksi moraalisesti arveluttavaksi (Opatow 1990; Clayton 1994; Reed 2004). Jos luonnonsuojelupolitiikan toimijat määrittelevät luonnonsuojeluposition ”ainoaksi hyväksi” metsänomistajuudeksi, metsätaloutta edistävät metsänomistajat, joita metsänomistajista on suurin osa, kokevat luonnonsuojeluvaatimukset syyllistämiseksi ja oman positionsa kyseenalaistamiseksi. Suomalaisen metsä- ja luonnonsuojelupolitiikan toimijoiden tulisi tiedostaa, että on olemassa perustavanlaatuisia näkemyseroja suhtautumisessa luontoon ja sen hallitsemiseen (vrt. Paloniemi 2008). Ongelmana on erityisesti taloustmetsän omistamisen ja luonnonsuojelun positioiden kärjistyminen kahteen ääripäähän, jolloin metsätalouteen sitoutuneiden ja identifioituneiden metsänomistajien osallistuminen metsien suojelemaan käy vaikeaksi.

Sivustakatsojan positio kuvattiin naisten perinteiseksi ja tyypilliseksi positioiksi. Vaikka aineistossamme naiset omaksuivat myös muita positioita, ainoastaan naismetsänomistajat omaksuivat sivustakatsojan position. Tämä näyttäytyi aineistos-

samme tyypillisenä naismetsänomistajan positiona sellaisissa tilanteissa, joissa metsä on pariskunnan yhteisomistuksessa. Tätä löydöstä osittain tukee myös aineiston keruuvaiheessa kohtaamamme ilmiö, että yhteisomistuksessa olevilla metsätiloilla miehet esittäytyivät pääasiallisiksi metsänomistajiksi, vaikka heidän puolisoillaan olisi ollut laillisesti samanarvoinen omistussuhde metsään.

Aineistossamme nousi myös metsäpoliittisen vallankäyttäjän positio. Metsänomistajien puheissa poliittisen vaikuttajan positio esitettiin sukupuoleltaan avoimena. Tällainen koulutusta ja kulttuurista pääomaa korostava metsänomistajapositio on historiallisesti uusi ja sen vuoksi se on suhteellisen avoin sekä miehille että naisille. Kun yksityismetsänomistajuus on historiallisesti liitetty tukkien kaatamiseen, fyysiseen voimaan ja miehisyteen, niin yhteiskunnallisen kehityksen, koneistumisen ja metsäalan koulutusvaatimusten myötä koulutetuille naisille tarjoutuu metsäalalla uusi mahdollisuus nousta kaikkien perinteisten metsänomistajapositioiden yläpuolelle, johtajan ja poliittisen vallankäyttäjän asemaan (Brandth & Haugen 2000b). Poliittisen vallankäyttäjän position kuvauksissa korostui kulttuurinen pääoma, ammattitaito, korkea koulutus ja kyky ilmaista asiantuntevia mielipiteitä.

Vaikka suomalaisista metsänomistajista reilu neljännes on naisia ja heidän lukumääränsä kasvaa jatkuvasti, tutkimuksemme metsää puolisonsa kanssa yhdessä omistavat naismetsänomistajat tyypillisesti jättäytyivät sivuasemaan eivätkä puhuneet itsestään. Naisille metsäalalla tarjottu sivustakatsojan positio on kulttuurisesti tärkeä ilmiö, vaikka se tyypillisesti jää näkymättömiin metsänomistuskulttuurin maskuliinisuuden vuoksi. Tällaista näkymättömyyttä ja hiljaisuutta on hyvin haastavaa tutkia. Sukupuoli on metsänomistajatutkimuksissa yleensäkin nostettu tutkimuskohteeksi erittäin harvoin, mikä todennäköisesti johtuu siitä, että naisten näkymättömyys on helppo jättää huomiotta. Sukupuolen tutkimatta jättäminen voi johtaa empiiriseen harhaan suomalaisen metsänomistajakulttuurin sukupuolineutraaliudesta. Samanlaiseen empiiriseen harhaan on johtanut naistutkimuksen kiinnostus tutkia luontoa suojelevia naisia, mikä on johtanut yleiseen käsitykseen, että tyypillinen luonnonsuojelija on nainen. Tämän vuoksi yhteismetsänomistuksessa sivustakatsojina esittäytyvät naiset pitäisi nostaa jatkotutkimuksen empiiriseen ytimeen, samoin kuin naistutkimus on nostanut toiseuden ja marginaalisuuden keskeiseksi tutkimuskohteeseen.

## Kiitokset

Tutkimuksen on rahoittanut Suomen Akatemia (hanke 118274).

## Lähteet

- Acker, Joan (1991). Hierarchies, jobs, bodies: a theory of gendered organizations. Teoksessa Lorber, Judith & Farell, Susan A. (toim.) *The social construction of gender*. Sage, Newbury Park, 162–179.
- Adhikari, Bhim, Di Falco, Salvatore & Lovett, Jon C. (2004). Household characteristics and forest dependency: evidence from common property forest management in Nepal. *Ecological Economics* 48:2, 245–257.
- Alston, Margaret (1995). *Women on the land. The hidden heart of rural Australia*. UNSW Press, Kensington NSW.
- Banerjee, Damayanti & Bell, Michael Mayerfeld (2007). Ecogender: locating gender in environmental social science. *Society & Natural Resources* 20:1, 3–19.
- Billig, Michael, Condor, Susan, Edwards, Derek, Gane, Mike J., Middleton, David & Radley, Alan (1988). *Ideological dilemmas: a social psychology of everyday thinking*. Sage, London.
- Billig, Michael (1991). *Ideology and opinions: studies in rhetorical psychology*. Sage, London.
- Brandth, Berit & Haugen, Marit S. (2000a). From lumberjack to business manager: masculinity in the Norwegian forestry press. *Journal of Rural Studies* 16:4, 343–355.
- Brandth, Berit & Haugen, Marit S. (2000b). Breaking into a masculine discourse: women and farm forestry. *Sociologia Ruralis* 38:3, 427–442.
- Clayton, Susan (1994). Appeals to justice in the environmental debate. *Journal of Social Issues* 50:3, 13–27.
- Davies, Bronwyn & Harré, Rom (1990). Positioning: the discursive production of selves. *Journal for the Theory of Social Behavior* 20:1, 43–63.
- Delphy, Christine (1984). *Close to home: A materialist analysis of women's oppression*. Käänt. ja toim. Diana Leonard. The University of Massachusetts Press, Amherst.
- Dobscha, Susan & Ozanne, Julie L. (2001). An ecofeminist analysis of environmentally sensitive women using qualitative methodology: the emancipatory potential of an ecological life. *Journal of Public Policy & Marketing* 20:2, 201–214.
- Federici, Silvia (2004). Women, land-struggles and globalization: an international perspective. *Journal of Asian & African Studies* 39:1–2, 47–62.
- Glazebrook, Trish (2002). Karen Warren's ecofeminism. *Ethics & The Environment* 7:2, 12–26.
- Johansson, Ella (1989). Beautiful men, fine women and good work people: gender and skill in northern Sweden, 1850–1950. *Gender & History* 1:2, 200–212.
- Järvilehto, Laura (2006). Men and women of the forest: livelihood strategies and conservation from a gender perspective in Ranomafana National Park, Madagascar. Pro gradu -tutkimus. Biotieteellinen tiedekunta, bio- ja ympäristötieteiden laitos, Helsingin yliopisto.
- Karppinen, Heimo, Hänninen, Harri & Ripatti, Pekka (2002). Suomalainen metsänomistaja 2000. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 852.
- Langenhove, Luk van & Harré, Rom (1999). Introducing positioning theory. Teoksessa Harré, Rom & van Langenhove, Luk (toim.) *Positioning theory*. Blackwell, Oxford, 14–32.
- Lidestav, Gun & Ekström, Magnus (2000). Introducing gender in studies on management behaviour among nonindustrial private forest owners. *Scandinavian Journal of Forest Research* 15:3, 378–386.
- Lidestav, Gun (1998). Women as non-industrial private forest landowners in Sweden. *Scandinavian Journal of Forest Research* 13:1, 66–73.
- Liepins, Ruth (1996). Reading agricultural power. Media as sites and processes in the construction of meaning. *New Zealand Geographer* 52:2, 3–10.
- MacNaghten, Philip (1993). Discourses of nature: argumentation and power. Teoksessa Burman, Erica & Parker, Ian (toim.) *Discourse analytic research*. Routledge, London, 52–72.
- Oporow, Susan (1990). Moral exclusion and injustice: an overview. *Journal of Social Issues* 46:1, 1–20.
- Paloniemi, Riikka (2008). Luonnonsuojelu arjessa. Maanomistajien näkemyksiä ja kokemuksia yksityismaiden tilapäisestä luonnonsuojelusta ja sen uudistumisen prosessista. *Environmentalica Fennica* 26, Helsinki.
- Reed, Maureen G. (2000). Taking stands: a feminist perspective on other women's activism in forestry communities of northern Vancouver Island. *Gender, Place and Culture* 7:4, 363–388.
- Reed, Maureen G. (2003). Marginality and gender at work in forestry communities of British Columbia. *Journal of Rural Studies* 19:3, 373–389.
- Reed, Maureen G. (2004). Moral exclusion and the hardening of difference. *Women's Studies International Forum* 27:3, 223–242.
- Ruether, Rosemary Radford (1975). *New woman new earth*. Seabury Press, Minneapolis.
- Sachs, Carolyn (1992). Reconsidering diversity: an ecofeminist approach. *Agriculture and Human Values* 9:3, 3–10.
- Sachs, Carolyn (1996). *Gendered fields. Rural women, agriculture, and environment*. Westview Press, Colorado.
- Seager, Joni (2003). Rachel Carson died from breast cancer: the coming of age of feminist environmentalism. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 28:3, 945–972.
- Silvasti, Tiina (2001). *Talonpojan elämä: tutkimus elämäntapaa jäsentävistä kulttuurisista malleista*. SKS, Helsinki.
- Vesala, Kari Mikko & Rantanen, Teemu (2007). *Argumentaatio ja tulkinta: laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Walter, Gerry & Wilson, Suzanne (1996). Silent partners: women in farm magazine success stories, 1934–91. *Rural Sociology* 61:2, 227–248.
- Warren, J. Karen (1994). A philosophical perspective on ecofeminist spiritualities. Teoksessa Adams, Carol J. (toim.) *Ecofeminism and the sacred*. Continuum International Publishing Group, London, 119–132.
- Warren, J. Karen (2000). *Ecofeminist philosophy: a Western perspective on what it is and why it matters*. Rowman & Littlefield, London.
- Willig, Carla (2003). Discourse analysis. Teoksessa Smith, Jonathan A. (toim.) *Qualitative psychology*. Sage, London, 159–183.